

Το Οικουμενικό Πατριαρχείο μετά την συνθήκη της Λωζάννης

Μητροπολιτικό Έργο / Ι.Μ. Ναυπάκτου και Αγίου Βλασίου

Τοῦ Μητροπολίτου Ναυπάκτου καί Ἁγίου Βλασίου Ἱεροθέου

Συνήθως πανηγυρίζουμε τά θριαμβευτικά ἱστο-ρικά γεγονότα πού συνετέ-λεσαν στήν ἐλευθερία καί τήν συγκρό-τηση τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους, ἀλλά ξεχνᾶμε ὅτι αὐτοί οἱ ἀγῶνες καί οἱ νίκες εἶχαν σοβαρό ἀντίκτυπο στό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο.

Αὐτό τό βλέπουμε στά γεγονότα πού ἔγιναν στούς Ρω-μηούς τῆς Κωνσταντινοπόλεως, τούς Πατριάρχες καί τούς Ἀρχιε-ρεῖς μετά τήν ἐξέγερση τῶν Ἑλλήνων τό 1821, μετά τούς Βαλκα-νικούς πολέμους μέχρι τήν Μικρασιατική καταστροφή (1912 -1922), καί μετά τήν συνθήκη τῆς Λωζάννης (1923) καί ἀργότερα κατά τόν ἀπελευθερωτικό Ἀγῶνα τῶν Κυπρίων τοῦ 1955 πού ζητοῦσαν τήν ἔνωσή τους μέ τήν Ἑλλάδα.

Ἀφορμή νά κάνω αὐτές τίς σκέψεις ἦταν τό νέο βιβλίο τοῦ θεολόγου-ἱστορικοῦ Ἀριστείδη Πανώτη μέ τίτλο «Τό Συνοδικόν τῆς ἐν Ἑλλάδι Ἐκκλησίας», τόμος Γ΄,

τεῦχος Β΄, καί τόν εἰδικότερο τίτλο τοῦ Η΄ Μέρους «Ἡ “Μεταλωζάννεια” δοκιμασία τῆς Ἐκ-κλη-σίας Κωνσταντινουπόλεως (1923-1928)». Πρόκειται γιά 20 κεφάλαια πού ἀναφέρονται σέ διάφορα γεγονότα πού ἔγιναν μετά τήν Συνθήκη τῆς Λωζάννης.

Ἀπό τίς πολλές πληροφορίες πού διαβάζουμε σέ ὅλα τά κεφάλαια τοῦ βιβλίου, θά περιοριστῶ νά παρουσιάσω μερικά στοιχεῖα πού ἀναφέρονται στίς συνέπειες τῆς Μικρασιατικῆς Καταστροφῆς καί τῶν λαθῶν τῶν Ἑλλήνων πολιτικῶν στήν ὑπόσταση τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καί στήν μαρτυρική ζωή τῶν Πατριαρχῶν καί τῶν Ἀρχιερέων τοῦ Θρόνου μετά τήν Συνθήκη τῆς Λωζάννης.

1. Ἡ ἀλλαγὴ τῆς ὑπόστασης τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου

Ἡ Διεθνὴς Συνδιάσκεψη γιά τήν ἐπίλυση τῶν θεμάτων πού ἀνέκυψαν μετά τήν Μικρασιατικὴ Καταστροφή ἔγινε στήν Λωζάννη τῆς Ἑλβετίας, ἡ ὁποία ἄρχισε στίς 13/20 Νεομεβρίου 1922 καί κατέληξε στίς 24 Ἰουλίου 1923 μέ τήν ὑπογραφή τῆς ὁριστικῆς συνθήκης εἰρήνης μεταξύ τῶν Συμμάχων καί τῆς Τουρκίας.

Ἐκτός τῶν ἄλλων σημείων, μέ τήν «Συνθήκη Εἰρήνης» στήν Λωζάννη τῆς Ἑλβετίας γινόταν γνωστό «ὅτι παραδιδόταν καί πάλι ἡ Πόλη (Κωνσταντινούπολη) στήν τουρκικὴ κυριαρχία καί ταυτόχρονα ἀναγνωρίζοταν πλέον διεθνῶς ἡ νέα ἐθνικιστικὴ κυβέρνησις».

Στό παρόν κείμενό μου δέν θά ἀσχοληθῶ μέ τίς ἐπί μέρους ἀποφάσεις τῆς Συνθήκης τῆς Λωζάννης, ἀλλά μέ ὅσα ἀφοροῦν τό Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο, τό ὁποῖο ὄντως βρέθηκε σέ δύσκολη θέση.

Ὁ Ἀριστείδης Πανώτης στήν ἀρχὴ τοῦ βιβλίου γράφει:

«Μέ τήν ὑπογραφή τῆς “Συνθήκης Εἰρήνης” στήν Λωζάννη τῆς Ἑλβετίας γράφτηκε ὁ ἐπίλογος τῆς “Μικρασιατικῆς Καταστροφῆς”. Τότε τέθηκε κάποιος συμβιβασμός στίς ἐκατέρωθεν μακροχρόνιες ἐδαφικὲς διεκδικήσεις Ἑλλήνων καί Τούρκων, ὅμως δέν ἐξασφαλίστηκε τό κλίμα ἀμοιβαίας ἐμπιστοσύνης πού εἶναι ἀπαραίτητο γιά τήν διευθέτηση καί τῶν θρησκευτικῶν προβλημάτων κατὰ τό Κανονικὸ Δίκαιο τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Οἱ Ἀντιπρόσωποι τῶν κρατῶν πού συνῆλθαν στήν Λωζάννη ἐθεώρησαν πολύ σωστά ἑαυτοὺς ἀρμοδίους μόνον γιά ἐπίλυση τῶν διακρατικῶν ζητημάτων. Τά θρησκευτικὰ καί πολιτιστικὰ ζητήματα μεταξύ τῶν Ὁρθοδόξων καί τῶν Τούρκων ἐθνικιστῶν, τά ἄφησαν ρυθμιζόμενα κατὰ τίς παλαιότερες διεθνεῖς συνθηκὲς στήν καλὴ θέληση τῶν δύο χωρῶν, ὅπως τά ἀποδέχθηκαν οἱ αὐτοκρατορίες πού πέρασαν ἀπὸ τήν Κωνσταντινούπολη μέχρι τόν 20ό αἰῶνα. Οἱ συνελθόντες στήν Λωζάννη εὐελπιστοῦσαν ὅτι ξεπέρασαν τό

τεθέν από τούς Τούρκους “Πατριαρχικό ζήτημα” μέ διπλωματικούς χειρισμούς, ίσως διότι δέν είχαν έμπειρία τής άγρι-ό-τητος τής έθνικιστικής έξάψεως του Νεοτουρκισμού».

Οι Τουρκοί κατά τίς Συνεδριάσεις στην Λωζάννη, ζήτησαν νά φύγη τό Πατριαρχείο από την Κωνσταντινούπολη, αλλά οι Σύμμαχοι «απέιλησαν τότε τούς Τούρκους πώς αν έπιμείνουν νά μετατεθει τό Πατριαρχείο από την Κωνσταντινούπολη θά αρχίσουν πάλι οι έχθροπραξίες πού θά εκριναν τό μέλλον τής Ανατολικής Θράκης. Όπότε, οι Τουρκοί ύπεχώρησαν και ύπογράφηκε ή “Σύμβαση”».

Πάντως, τό Τουρκικό Κράτος μετά την Συνθήκη τής Λωζάννης ύποχρεώθηκε μέν νά κρατήσει την Έδρα του Οικουμενικού Πα-τριαρχείου στην Κωνσταντινούπολη, αλλά προέβη σε δύο ένέργειες για νά έξαναγκάση τούς Αρχιερείς νά φύγουν μόνοι τους.

Η πρώτη ήταν νά αλλάξη τόν χαρακτήρα του Οικουμε-νι-κού Πατριαρχείου. Γράφει ο Άριστείδης Πανώτης: «Στούς πρώτους στόχους τής κυβερνήσεως τής Άγκυρας ήταν και ή μετάλλαξη του ιδιά-ζοντα Έλληνορθόδοξου χαρακτήρα του Οικουμενικού Πατριαρχείου και για νά τό πετύχει αυτό καθιστά την ανάδειξη του νέου Πατριάρχη μιά έσωτερική υπόθεση τής Ρωμαίικης Όμογένειας, στην όποία δικαιούνται νά έχουν ανάμειξη μόνον οι άναγνωρι-σμένοι πλέον ως Τουρκοί πολίτες όρθόδοξοι ιερωμένοι. Όσοι αρχιερείς των τριανταπέντε (35) Μητροπόλεων του Θρόνου παρα-στά-θηκαν στό διωκόμενο ποίμνιό τους ή και δέχθηκαν συμ-μαχική προστασία κατά την περίοδο τής Ανακωχής του 1918 κατα-δικάζοντο εις θάνατον από τούς έθνικιστές και μαζί μέ αυτούς και όσοι άκολούθησαν τό διωχθέν ή “άνταλλαγέν” ποίμνιό τους και κατέφυγαν στην έλληνική επικράτεια. Αυτοί θεωρή-θηκαν ότι άνέκτησαν δεσμό ίθαγένειας μέ τό Έλληνικό κράτος και συνέπεια ήταν νά άπωλέσουν την όθωμανική ύπηκοότητά τους και έπομένως δέν δικαιούνται πλέον νά συμμετέχουν σε συνεδριάσεις τής Ίερᾶς Συνόδου, πού βρίσκεται έντός του τουρκικού κράτους. Αυτό στέρησε από την διοίκηση του Οίκου-μενικού Πατριαρχείου πλείστα ικανά και έξαιρετικά καταρτι-σμένα αρχιερατικά στελέχη, όπως τόν Ηρακλείας Φιλάρετο, τόν Κασσανδρείας Είρηναίο, τόν Τραπεζοϋντος Χρύσανθο, τόν Ρόδου Άπόστολο, τόν Δυρραχίου Ίάκωβο και πλείστες άλλες αξιόλογες εκκλησιαστικές προσωπικότητες του Φαναρίου και προέκυψαν πολλές δυσχέρειες στην οικουμενική άποστολή του πανάρχαιου σεπτού θεσμικού κέντρου των Όρθοδόξων».

Η δεύτερη ένέργεια ήταν ή εμφάνιση του «παπα-Ευθύμη» για νά δημιουργή προβλήματα στό Οικουμενικό Πατριαρχείο. Γράφει:

«Η Μεταλωζάννειος περίοδος τής έχθρικῆς τακτικῆς τής Άγκυρας κατά του Φαναρίου αρχίζει όταν εμφανίζεται στις 2 Οκτωβρίου 1923 στό Πατριαρχείον ο παπα-Ευθύμ Καραχισα-ρίδης ως ο “τοποτηρητής των

Τουρκορθοδόξων” και ως “έξου-σίαν έχων” επιδιώκει άσεβέστατα μέ αυθάδεια και ένοχλητικά νά ενημερωθει για τίς προϋποθέσεις πού βαδίζει ή Ένδημουσα Σύνο-δος στην νέα πατριαρχική έκλογή και ειδικό-τε-ρα:

α) Ός πρός τόν τρόπο τής διεξαγωγής της και τήν τήρηση τής άποστολής στην κυβέρνηση πρός τής έκλογής του καταλόγου των έκλεκτόρων και των ύποψηφίων και μετά ως πρός τήν νομι-μοποίησή της.

β) Ός πρός τήν συμμετοχή σ’ αυτή των λοιπών Όρθοδό-ξων Έκκλησιών. Μέ τό έρώτημα τουτο επιδιώκεται νά προσμε-τρη-θει ή αντίδραση των όρθοδόξων κρατών, των όποίων οί Άντιπρόσωποι αντίτάχθηκαν στίς τουρκικές άξιώσεις στην Λω-ζάν-νη και τί μπορεί νά συμβεί σέ περίπτωση παραβιάσεως των Ίερών Κανόνων».

Πάντως, οί Τουρκοί όταν ήθελαν νά δημιουργούν προβλήματα στό Οικουμενικό Πατριαρχείο χρησιμοποιούσαν τόν «παπα-Εύθύμη» και τούς όπαδούς του.

2. Οί Οικουμενικοί Πατριάρχες στην Μεταλωζάννεια έπο-χή

Οί Τουρκοί, ένω από τούς Συμμάχους ύποχρεώθηκαν νά κρα-τήσουν τό Οικουμενικό Πατριαρχείο στην Κωνσταντινού-πο-λη, όμως προσπαθοΰσαν μέ κάθε τρόπο νά ύποτιμήσουν τόν ρόλο του και άκόμη περισσότερο νά δημιουργήσουν προσκόμ-ματα στην έκλογή των Οικουμενικών Πατριαρχών.

«Οί κεμαλικόί πίστευαν ότι, όπως εύκολα άνέτρεψαν και έκτόπισαν έκ τής Τουρκίας μέ συνοπτικές διαδικασίες και κατά προσβλητικό τρόπο για τούς μουσουλμάνους τό ίσλαμικό Χαλι-φάτο, θά μπορούσαν άμεσα ή έμμεσα νά άπαλλαγούν και από τήν παρουσία στην Κωνσταντινούπολη του Οικουμενικού Πατριαρ-χείου».

Σέ ύπόμνημα πού απέστειλε άργότερα ό Πατριάρχης Κωνσταντίνος ΣΤ΄ στην Γενεύη στίς 22 Φεβρουαρίου 1925, μετα-ξύ των άλλων γραφόταν, όπως έξηγει ό Άριστείδης Πανώτης, ότι ή Άγκυρα «ένω απέσυρε κατά τίς συζητήσεις στην Λωζάννη τό αίτημά της για τήν άπομάκρυνση του Πατριαρχείου από τήν έδρα του και ό ιερός Θεσμός άποδέχθηκε τήν άποδέσμευσή του από τά κοσμικά προνόμια πού τόν περιέβαλε ό Μωάμεθ Β΄ και προσαρ-μόστηκε αυστηρά στην έκκλησιαστική διακονία του, ή τουρκική κυβέρνηση δέν έπαυσε διά των όργάνων της νά δη-μι-ουρ-γει σ’ αυτό κάθε είδους έμπόδια, προκειμένου νά μειώσει διεθνώς τό πνευματικό και έκκλησιαστικό του κϋρος».

Πάντως, τήν περίοδο μετά τήν Συνθήκη τής Λωζάννης τέσσερεις Πατριάρχες αντιμετω-πίζουν διάφορες δυσκολίες, όπως άνα-λύεται στό παρόν βιβλίο, ήτοι ό

Μελέτιος Μεταξάκης, ὁ Γρηγόριος Ζ΄, ὁ Κωνσταντῖνος ΣΤ΄ καί ὁ Βασίλειος Γ΄. Ἐνα ἀπό τά κεφάλαια τοῦ βιβλίου φέρει τόν τίτλο «Ὁ Πατριαρχικός “Γολγοθάς” ἀπό τό νέο καθεστῶς». Ἡ ἐξιστόρηση τῶν γεγονότων δείχνει πράγματι τόν «Γολγοθάς» τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.

α) Ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης Μελέτιος (25 Νοεμβρίου 1921 - 20 Σεπτεμβρίου 1923), πού ἦταν Πατριάρχης κατά τήν περίοδο τῆς Μικρασιατικῆς Ἐκστρατείας «θεωροῦσε δεινή ἦττα τῆς Χριστιανοσύνης τήν ἐγκατάλειψη τοῦ Πατριαρχείου στήν διάκριση τῶν νέων ἐξουσιαστῶν τῆς Τουρκίας ἀπό τούς συνελθόντας στήν Λωζάννη».

Ὁ Μελέτιος ἀπομακρύνθηκε ἀπό τόν Πατριαρχικό θρόνο καί ὁ «Ἐπίτροπος τοῦ Πατριάρχου, ὁ Καισαρείας Νικόλαος, ἀνέλαβε τήν δύσκολη ἀποστολή τῆς προσεγγίσεως ἐκ μέρους τοῦ Πατριαρχείου τοῦ νέου καθεστώτος ἐπωφελοῦμενος τήν εὐκαιρία τοῦ ἑορτασμοῦ τῆς θεσπίσεως τοῦ νέου Συντάγματος».

«Βασικός στόχος τῶν ἐθνικιστῶν τῆς Ἄγκυρας ἦταν ὅ,τι δέν κατόρθωσαν κατά τίς συνομιλίες στήν Λωζάννη νά τό δρομο-λογήσουν γιά τά ἐπόμενα χρόνια. Ἀρχικά ἐπιχείρησαν τήν διεθνῆ ὑποβάθμιση τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου χαρακτηρίζοντάς το ὡς ἰδρύματος “ἐσωτερικοῦ νομικοῦ δικαίου” καί ἐπομένως μή δικαιούμενου τιμητικῆς ἐκπροσωπήσεως στήν Ἄγκυρα. Μετά θέλησαν νά ἀσκήσουν ἐπιρροή στήν πατριαρχική ἐκλογή, ὑποδεικνύοντας ὑποψηφιότητα τῆς ἀρεσκείας τους. Ὁ “Κατάλο-γος” τῶν ἐκλόγιμων συνοδικῶν ἱεραρχῶν πού ἐπέστρεψε στό Φανάρι ὁ νομάρχης περιλάμβανε μόνον τούς ἕνδεκα (11) ἐν ἐνεργείᾳ ἀρχιερεῖς, πού ἀναγνωρίστηκαν ὡς μή “ἀνταλλάξιμοι” καί παρέμεναν στήν Κωνσταντινούπολη ὡς ἔχοντες τήν τουρκική ὑπηκοότητα κατά τίς γνωστές “Ὁδηγίες” τῆς 19ης Νοεμβρίου (1339) - 1923 (Π.Η.)».

Ἀπό τίς συζητήσεις μεταξύ τῶν ἱεραρχῶν ὁ Χαλκηδόνης Γρηγόριος συγκέντρωνε τήν προτίμησή τους, ὁ ὁποῖος «δέν ἀναμείχθηκε στά τότε συμβάντα μέ τήν “Ἐθνική Ἄμυνα” στά τῆς ἐκλογῆς τοῦ ἀπό Ἀθηνῶν Μελετίου Μεταξάκη ὡς Πατριάρχου», μάλιστα δέ «διατηροῦσε καλές σχέσεις μέ τόν τουρκικό παράγοντα κατά τό διάστημα τῆς Ἀνακωχῆς τοῦ 1918 καί γι’ αὐτό κρίθηκε ὡς ὁ πλέον κατάλληλος ἱεράρχης γιά νά ἀποκαταστήσει τίς σχέσεις κατά τήν Μεταλωζάννεια περίοδο μέ τούς κυβερνῶντες τήν Τουρκία».

β) Ἔτσι, ὁ Γρηγόριος Ζ΄ ἐξελέγη Πατριάρχης τήν Πέμπτη 24 Νοεμβρίου ἢ τήν 6η Δεκεμβρίου 1923 (Νέο ἡμερολόγιο). Ἀνακοινώθηκε ἐπίσημα ἡ ἐκλογή του στήν Ἄγκυρα καί στήν Νομαρχία. Ὅμως, «ἡ ἐκλογή τοῦ νέου Πατριάρχου δυσαρέστησε τήν κυβέρνηση τῆς Ἄγκυρας καί ἀμέσως ἀπό τήν ἐπομένη τῆς ἐκλογῆς τοῦ Γρηγορίου Ζ΄ ἐξαπολύθηκε ἀπό τόν Νεοτουρκικό ἐθνικισμό μέσω τοῦ ἐλεγχόμενου

Τύπου σφοδρή προσωπική επίθεση έναντίον του πρός υπόσκαψη τοῦ προσωπι-κοῦ του κύρους καί τῆς ἱερότητος τοῦ ἀξιώματός του καί συνεχί-στηκε ἡ ἔξαλλη πολεμική κατά τοῦ Πατριαρχείου “ὡς τοῦ ἀμετανόητου κέντρου προδοτικῆς συνομωσίας κατά τῆς Τουρ-κίας”! Ἀπλώθηκε μιά παγερή σιωπή γιά λίγες ἡμέρες καί μετά δόθηκαν τυπικές ἀπαντήσεις ἀπό τίς κατεστημένες Κεμαλικές ἀρχές, οἱ ὁποῖες στό διάστημα αὐτό “σχεδιάζουν” πῶς θά ἐμπο-δίσουν τήν ἐνθρόνιση τοῦ ἐκλεγέντος Πατριάρχῃ. Γιά τό ἀνίερο καί κακοποιό ἔργο ἐπιστρατεύεται ὁ παπα-Εὐθύμ φρου-ρού-μενος ἀπό μερικούς Τουρκολαζούς μαζί μέ τούς λίγους ὄπα-δούς του. Αὐτοί ἔφθασαν στίς 20 Δεκεμβρίου 1923 (Ν.Η.) καί ἔξαλλοι καί ἐπιθετικοί στράφηκαν κατά τῶν θυρωρῶν τῆς πύλης τοῦ Φανα-ρίου καί προχώρησαν θρασύτατα στά πατριαρχικά δώματα. Ἐκεῖ συνέλαβαν τόν Πατριάρχη καί τούς ἀρχιερεῖς καί μέ βίαιο τρόπο τούς ἐκδίωξαν ἀπό τά Πατριαρχεῖα γιά νά μὴν πραγματοποιηθεῖ ἡ ἐνθρόνισή του!».

Πρόκειται γιά θρασύτατες ἐνέργειες πού ἔγιναν μέ τήν προστασία καί τήν κάλυψη τῶν Τούρκων.

«Τότε ὁ Πατριάρχῃς καί ἡ περί αὐτόν Ἱερά Σύνοδος προστατεύοντας τό “αὐτοδιοίκητο” τοῦ Πατριαρχείου, πού εἶναι ἀπό μακροῦ κατοχυρωμένο καί μέ τό ἄρθρο 62 τῆς Συνθήκης τοῦ Βερολίνου τοῦ 1878, συνεδρίασαν ἐκτός Φαναρίου καί ἀνακοίνω-σαν τά ἔκτροπα στήν νομαρχία Κωνσταντινουπόλεως καί ζήτη-σαν τήν προστασία τῶν ἀρχῶν. Ταυτόχρονα ἐπικοινωνήσαν μέ ὅλες τίς Ὀρθόδοξες Ἐκκλησίες, καταγγέλλοντας τήν κατά-φωρη παραβίαση τῆς “Συνθήκης τῆς Λωζάννης” πέντε μῆνες μετά τήν ὑπογραφή της σέ ἕνα κράτος, πού ὑφίσταται πλέον χωρισμός τῆς Θρησκείας ἀπό τήν Πολιτεία! Ἡ ἐν Ἑλλάδι ἐλεύ-θερη ἱεραρχία τοῦ Οἴκουμενικοῦ Θρόνου καί ἡ ἱεραρχία τῆς Αὐ-το-κεφάλου Διοι-κήσεως ἀπευθύνθηκαν μέ διαμαρτυρίες στίς ἑτερόδοξες Ἐκκλη-σίες καί στίς πολιτικές ἀρχές τῶν κρατῶν, πού ὑπέγραψαν τήν Συνθήκην».

Ἐπῆρξε ἔντονη ἀντίδραση τῶν Ἀρχιερέων, τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, τῶν Ὀρθοδόξων Πατριαρχείων καί διεθνῶν παρα-γόντων ἐναντίον τῶν γεγονότων αὐτῶν, καί τελικά ἔγινε ἡ ἐνθρό-νιση στίς 30 Δεκεμβρίου 1923, καί τό Συνοδικό Δικαστήριον στίς 19 Φεβρουαρίου 1924 καθήρεσε ἀπό τό ἱερατικό λειτούργημα τόν παπα-Εὐθύμ γιά «φατρία καί στάση».

Ὁ Πατριάρχῃς Γρηγόριος Ζ΄ «μέ σπάνια εὐψυχία καί ἡρωισμό ἀντιμετωπίζει τά πολλά σοβαρά προβλήματα, πού προ-ξε-νήθηκαν ἀπό τίς πονηρές φαλκιδεύσεις πολλῶν ἄρθρων τῆς Συνθήκης τῆς Λωζάννης ἀπό τήν Ἄγκυρα. Ὅμως, ὁ συνεχῆς κα-τατρεγμός μέ δικαστικές διώξεις καί ἄλλες θλιβερές ἀμφισβη-τή-σεις κλόνησαν τήν ὑγεία τοῦ Πατριάρχῃ. Τήν 1η Σεπτεμβρίου 1924 στήν τελετή τῆς Ἰνδίκτου δέν παρέστη ἀφοῦ προέκυψε κρίση χολολιθιάσεως ἀπό ἀποφρακτικό ἴκτερο. Ὁ ἴκτερος

ὅμως γενικευόταν καί ἐπιχειρήθηκε στίς 23 Ὀκτωβρίου ἐγχείρηση μέσα στό Πατριαρχεῖο. Δυστυχῶς μετά ἀπό λίγες ἡμέρες ἐμφανίστηκαν ἐπιπλοκές ἐπεκτάσεως τοῦ ἱκτερου (χρυσῆς) πού δέν τίς ἄντεξε καί ὁ σεπτός Προκαθήμενος τῆς Ἐκκλησίας κατέληξε σέ ἡλικία 79 ἐτῶν στίς 17 Νοεμβρίου τοῦ 1924».

Μετά τήν κοίμηση τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου Ζ΄ τήν 17 Νοεμβρίου 1924, «ὁ Δέρκων Κωνσταντῖνος ἦταν πλέον δημο-φι-λής ἱεράρχης στήν Ὁμογένεια καί ἡ ἐκλογή του ἐθεωρήθη κα-τάλ-ληλη γιά νά ἀντιμετωπίσει τήν Μεταλωζάννεια ὀργή τῆς Ἄγκυ-ρας. Ὅμως ὁ δεσμός του μέ τήν Ὁμογένεια δέν ἄρесе καθόλου στούς κρατοῦντες, πού ἐνδιαφέρονταν νά τόν ἀποσυνθέσουν αὐ-τόν ἀπό τό Φανάρι. Οἱ ἐθνικιστές κυρίαρχοι τῆς ἐξουσίας στήν Τουρκία σκέφτηκαν νά χρησιμοποιήσουν τήν εὐκαιρία τῆς συμ-φωνίας περί τῆς ἀνταλλαξιμότητας, μέσω τῆς Μεικτῆς Ὑποεπι-τροπῆς Ἀνταλλαγῆς πληθυσμῶν τῆς “Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν”, ἡ ὁποία τότε ἔδρευε στήν Κωνσταντινούπολη».

«Ἔτσι προσάγονται συνοδικοί ἀρχιερεῖς γιά δῆθεν ἐξακρί-βωση στοιχείων τους, συνοδευόμενοι πάντα ὡς δῆθεν “ὑποπτοι φυγῆς” ἀπό μυστικούς ἀστυνομικούς, ἐνώπιον τῆς Ὑποεπιτροπῆς Ἀνταλλαγῆς πού ἐδρεύει στήν Πόλη καί μέ αὐτόν τόν ἀνακριτικό τρόπο ἀναζητοῦνται ἀφορμές ἀπό τούς ἀρχιερεῖς γιά νά τούς καταστήσουν ἀρχικά ἀνασφαλεῖς καί νά τούς τρομοκρατήσουν καί μερικούς ἐξ αὐτῶν νά μπορέσουν νά τούς ἐκδιώξουν ἀπό τό τουρκικό ἔδαφος».

Τότε μέ ἀστυνομική συνοδεία «ὡς κρατούμενος» προσῆλ-θε ὁ ὑποψήφιος γιά τόν Πατριαρχικό θρόνο Δέρκων Κων-σταν-τῖνος στήν Ὑποεπιτροπή καί «ἐπί ὧρες τόν τα-λαιπωροῦν στόν προθάλαμο τῶν συνεδριάσεων γιά νά τόν ἀπα-ξιώσουν μέ μακρά ἀναμονή ὡς ἐπαχθές πρόσωπο». Μάλιστα, «δύο ἡμέρες πρὶν τήν ἐκλογή ἡ Ἄγκυρα θέλησε νά ἐπιδείξει πάλι τήν πυγμή της γιά νά ἐκφοβίσει τούς ἐκλέκτορες γιά τήν ἐκλογή τοῦ ἀπό Δέρκων καί συνελήφθησαν καί μεταφέρ-θησαν στήν Ὑποεπιτροπή καί ἄλλα δύο μέλη τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ἐπειδή δῆθεν εἶχαν ἔλθει στήν Κωνσταντινούπολη μετά τήν Ἀνα-κωχή τοῦ 1918».

γ) Τελικά, ὁ Μητροπολίτης Δέρκων Κωνσταντῖνος ΣΤ΄ ἐξελέγη Οἰκουμενικός Πατριάρχης στίς 17 Δε-κεμ-βρίου 1924, καί ἀμέσως ἔγινε ἡ τελετή τῆς «Ἀναρρήσεως εἰς τόν Θρόνον, καθώς καί ἡ ἀνάληψη τῶν καθηκόντων του», γιά νά προληφθοῦν ἀντιδράσεις ἀπό τούς Τούρκους.

«Ὅμως, ἡ ἐκλογή αὐτή δυσaráεστησε τήν κυβέρνηση τῆς Ἄγ-κυ-ρας, γιατί ἔδειχνε ὅτι τό Πατριαρχεῖο ὑπεραμυνόταν τῆς ἀνεξαρτησίας καί τῶν θρησκευτικῶν δικαιωμάτων του στό νά ρυθμίζει μόνο τά τοῦ οἴκου του καί πῶς ἐπιμένει νά γίνονται σεβαστές οἱ ἐπιλογές του καί μέσα στό ἐκσυγχροनिζόμενο νέο κράτος. Αὐτή ἡ ξεκάθαρη θέση τοῦ Φαναρίου προκάλεσε τίς ὀχλοκρατικές ἐνέργειες τῆς

“Τουρκορθόξου” συμμορίας τοῦ καθηρεμένου “Καραχισαρίδη-Erenerol” καί στίς ἐπάλληλες ταπει-νωτικές ἐνοχλήσεις καί ἐνέργειες τῆς Ἀστυνομίας τοῦ Φαναρίου ἀπό τίς 22 μέχρι τήν 24ην Δεκεμβρίου 1923 κατευ-θυνόμενες μέ ἐμπάθεια ὑπό τοῦ τουρκικοῦ Τύπου, ἐνῶ ἡ κυ-βέρνηση τῆς Ἄγ-κυρας ἀναζητοῦσε τρόπους ἐκτοπίσεως τοῦ ἐκλε-γέν-τος Πατριάρ-χη».

Στήν συνέχεια οἱ Τοῦρκοι μέ βίαιες ἐνέργειες τόν ἀπέλασαν ἀπό τήν Τουρ--κία. Ἡ περιγραφή τῶν τραγικῶν αὐτῶν γεγονότων εἶναι γλαφυρά ἀπό τόν Ἀριστείδη Πανώτη:

«Κατά τήν 43η ημέρα τῆς πατριαρχίας τοῦ Κωνσταντίνου ΣΤ΄ μέ κάθε μυστικότητα ἡ Νομαρχία διά τῆς Ἀστυνομίας ὀργα-νώνει τήν ἀπέλαση τοῦ Πατριάρχη γιά νά δείξουν στήν μου-σουλμανική κοινή γνώμη τῆς χώρας ὅτι πράττουν τά ὅμοια στόν θρησκευτικό ἡγέτη τῶν Χριστιανῶν μέ ἐκεῖνα πού ὑπέστη πρὶν λίγους μῆνες ἐκτοπιζόμενος καί ὁ Χαλίφης τους Ἀβδούλ Μετζίτ καί ὅτι ἔμπρακτα πλέον χωρίζουν τήν Θρησκεία ἀπό τό νέο κρατικό μόρφωμα πού συνιστοῦν μέ λαϊκό χαρακτήρα. Στίς 6.30΄ π.μ. τῆς 30ῆς Ἰανουαρίου 1925, ἑορτή τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, ἀφοῦ εἶχαν διακόψει τήν τηλεφωνική ἐπικοινωνία γιά νά αἰφνι-διάσουν τούς πάντες καί νά μήν εἰδοποιηθοῦν οἱ συνοδικοί ἀρ-χιερεῖς καί ὁ λαός, καταφθάνουν τίς πρῶτες πρωινές ὥρες στό Φανάρι ἀστυνομικοί καί ἀξιῶνουν ἀπό τόν φύλακα νά τούς ἀνοίξει τήν πύλη, ὁπότε ὀρμοῦν καί ἀνέρχονται στόν κοιτῶνα τοῦ Πατριάρχη! Τόν ξυπνοῦν ἐπιτακτικά ὡς καταζητούμενο: “Ἡ Ἀστυ-νομία”! Μόλις ἀνοίξε τήν θύρα εἰσόρμησαν στό κελλί του καί τοῦ παραδίδουν τό ἔνταλμα συλλήψεώς του μαζί μέ τό τουρ-κικό “Διαβατήριο ἀνταλλαξιμότητος”. Ἡ ἀσεβής αὐτή σκηνή ἔμοιαζε μέ σύλληψη δραπέτου! Ὁ ἐπικεφαλῆς τοῦ δίδει καιρό 10 μόλις λεπτά νά ντυθεῖ παρουσία του καί χωρίς νά εἰδοποιήσει κανέναν νά τόν ἀκολουθήσει! Ὁ Πατριάρχης μέ ἀξιοπρέπεια καί εὐγένεια τούς ζήτησε λίγο χρόνο νά διεκπεραιώσει τήν διαδικασία τῆς ἀναθέσεως τῆς Ἐπιτροπείας του στόν Μέγα Πρωτοσύγκελλο Πολύκαρπο Δημητριάδη, μετέπειτα Μητροπολίτη Μύρων καί Προύσης. Καί ἀφοῦ διεκπεραιώθηκε αὐτή ἡ διαδικασία προσκύ-νησε στό παρεκκλήσιο τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου -τότε τοῦ ἁγίου Εὐ-στα-θίου- καί κατέβηκε στόν περίβολο. Διερχόμενος ἀπό τήν “Κλειστή Πύλη” ὑποκλίθηκε στό σύμβολο αὐτό τῆς διαμαρτυρίας κατά πάσης θρησκευτικῆς βαρβαρότητας καί πορεύθηκε καί προ-σκύνησε στόν πατριαρχικό ναό. Τέλος ἐξῆλθε τῆς πύλης καί ἐπιβιβάστηκε στό αὐτοκίνητο τῆς Ἀστυνομίας καί ὀδηγήθηκε ὑπό αὐστηρή φρούρηση στόν σιδηροδρομικό σταθμό τοῦ “Σίρκετζι”! Ἐκεῖ ἐπιβιβάστηκε μέ συνοδεία φρουρῶν στήν ἀμαξοστοιχία πού ἔφευγε γιά τά ἑλληνικά σύνορα! Ἕνας παρατυχῶν ὁμογενῆς στόν σταθμό, πού ἔσπευσε μέ σεβασμό νά τοῦ φιλήσει τό χέρι τόν ρώτησε ἄν ἔλαβε μαζί του χρήματα, ὅταν ἄκουσε τήν ἄρνησή του μέ φορτικότητα τοῦ πρόσφερε 200 τουρκικές χάρτινες λίρες πού εἶχε στό πορτοφόλι του!».

Ὅταν μαθεύθηκε τό γεγονός τῆς ἀπελάσεως τοῦ Πατριάρχου, «ἀναστατώθηκαν οἱ ἀρχιερεῖς, ὁ κλῆρος καί ἡ Ρωμιοσύνη τῆς Πόλης! Ὅλοι πλέον ἔβλεπαν καθαρά διαγραφόμενο τό ζοφερό μέλλον τοῦ Πατριαρχείου καί τῆς Ὁμογένειας στήν Τουρκία ὑπό τό νέο καθεστῶς. Οἱ ἑλληνοτουρκικές σχέσεις τότε ἔφθασαν στό χειρότερο σημεῖο ἐξάψεώς τους μετά τήν ὑπογραφή τῆς Συνθήκης τῆς Λωζάννης καί ἀπειλοῦνται γεγονότα».

Ἀντίθετα, ἀπό ὅπου περνοῦσε ἡ ἀμαξοστοιχία μέ τόν ἀπελαθέντα Πατριάρχη

γινόταν συγκέντρωση κόσμου μέ ένθουσιασμό.

«Μόλις ή άμαξοστοιχία έφθασε στό Πύθιο στίς 10 τό βράδυ τόν ύποδέχονται μέ σεβασμό οί μητροπολίτες τοῦ Έβρου, Διδυμοτείχου Φιλάρετος Βαφείδης καί Άλεξανδρουπόλεως Γερβάσιος Σαρασίτης καί οί συνοριακές άρχές. Όταν ο Πατριάρχης έφθασε στόν σταθμό τής Άλεξανδρουπόλεως τό σύνολον τοῦ πληθυσμοῦ τόν περιβάλλει μέ συγκίνηση καί θερμές έκδηλώσεις μέ έπικεφαλῆς τίς στρατιωτικές καί τίς πολιτικές άρχές, τά προσφυγικά καί λοιπά σωματεία τής πόλεως. Η πρώτη δήλωση τοῦ Πατριάρχου προκάλεσε τήν έκρηκτική άγανάκτηση τοῦ πλήθους κατά τῶν Τούρκων! Είπε: “Η Έκκλησία θεωρεΐται έν διωγμῶ. Διώρισα άντιπρόσωπον τόν μέγαν πρωτοσύγκελλον πρός άπόδειξιν ὅτι ή Έκκλησία διατελεΐ έν διωγμῶ”».

«Τίς νυκτερινές ὥρες τόν ύποδέχονταν μέ άναμμένα κεριά καί μέ συγκινητικές έπευφημίες, κραδαίνοντας λάβαρα καί ση-μαΐες, διαβάζοντας ψηφίσματα μέ ζωηρότατες διαμαρτυρίες, άπο-δοκιμάζοντας τόν έμπαθῆ κυνισμό τῶν διωκτῶν τής Έκκλη-σίας μας, προσπαθώντας νά τήν άποδυναμώσουν».

«Η άρχική ύπόδειξη τής κυβερνήσεως ήταν νά πορευθεΐ στήν Άθωνική Πολιτεία γιά νά άποφευχθεΐ ή Ξεαψη τοῦ έλληνικοῦ λαοῦ κατά τῶν Τούρκων καί ο έκτοπισμός του νά προκαλέσει μεγαλύτερη συγκίνηση στήν κοινή γνώμη καί τό διεθνές ένδιαφέρον τῶν κυβερνήσεων. Όμως ο Πατριάρχης έκρινε πώς πρέπει νά βρεθεΐ στό μέσον τής Ίεραρχίας του στίς Νέες Χῶρες καί συνασπισμένος μαζί της νά άποκαλύψει τήν άδίστακτη τακτική τής Άγκυρας νά περιορίσει καί νά περικόψει τά συμφωνηθέντα στήν Λωζάννη περί τοῦ Πατριαρχείου. Έτσι βάδισε άποφασιστικά πρός τήν συμπτωτεύουσα».

Ό Πατριάρχης έφθασε στήν Θεσσαλονίκη, ὅπου παρέμεινε γιά έξι μήνες, άσκώντας ποιμαντική δραστηριότητα στους πρό-σφυγες, άφοῦ μέχρι τότε οί Έπαρχίες αὐτές ύπήγοντο στό Οίκου-μενικό Πατριαρχεΐο.

«Ο Πατριάρχης από τήν Θεσσαλονίκη ως “έπι-κε-φαλής” τῆς Ἱεραρχίας του ἀπηύθυνε τηλεγραφική διαμαρ-τυρία πρὸς τούς πρωθυπουργούς ὄλων τῶν κρατῶν πού ὑπέ-γραψαν τήν “Συνθήκη τῆς Λωζάννης” καταγγέλλοντας τό αὐθαί-ρετο πραξικόπημα τῶν Τούρκων οἱ ὁποῖοι καταπάτησαν τά συμ-φω-νηθέντα στήν Λωζάννη γιά τήν παραμονή τῆς Καθέδρας τῆς Ὁρθοδοξίας στήν Κωνσταντινούπολη, ὡς θρησκευτικοῦ καί πνευ-ματικοῦ κέντρου αἰώνων καί γιά τήν σκόπιμη παρερμηνεία διατάξεων τῆς ἀποφάσεως περί τῆς “Ἀνταλλαγῆς τῶν Πλη-θυ-σμῶν”, προκειμένου νά ἀπελάσουν τόν ὑπεύθυνον ταγόν τῶν μυριάδων ὀρθοδόξων τῆς Ἀνατολῆς πού ἀσκοῦσε τό λειτούργημά του ὅπως καί οἱ προκάτοχοί του στήν Κωνσταντινούπολη ἐπί 15 αἰῶνες!».

Ἡ Ἑλληνική Κυβέρνηση, εὐρισκόμενη μπροστά στό τρα-γι-κό γεγονός τῆς ἀπέλασης τοῦ Πατριάρχου, ἐπιχείρησε νά διεθνο-ποιήσῃ τό θέμα μέ προσφυγή στήν «Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν», ἔγινε συλλαλη-τή-ριο στήν Ἀθήνα, ἀντέδρασαν τά Ὁρθόδοξα Πατριαρ-χεῖα καί ἄλλοι ὀργανισμοί, ὑπῆρξε πρόταση ἀπό τήν Ἐκκλησία τῆς Ρωσίας στόν Πατριάρχη νά «ἐγκατασταθεῖ στή Μόσχα μέ ὅλα τά δικαιώματα τοῦ Ρώσου Πατριάρχου», ἡ ὁποία πρόταση ἀπερρί-φθη ἀπό τόν Πατριάρχη, τό Συμβούλιο τῆς «Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν» ἐξέτασε τήν ἐπιχειρη-ματολογία τῆς Ἑλ-λά-δος νά παραπέμψῃ τό ζήτημα στό «Διεθνές Δικαστήριο τῆς Χάγης».

Ἀκόμη, οἱ Τοῦρκοι ἀπέλασαν τούς Ἀρχιερεῖς τοῦ Θρόνου, ὥστε νά ἀναγκασθοῦν νά μετακινηθοῦν ἀπό τήν τουρκική ἐπι-κράτεια.

Ἔγιναν διάφορες διαβουλεύσεις γιά τήν ἐπίλυση τοῦ θέμα-τος καί κατέληξαν σέ συμβιβασμό. Οἱ Ἑγγυήτριες Κυβερνήσεις τῆς Συνθήκης τῆς Λωζάννης «εἰσηγήθηκαν τόν συμβιβασμό τῶν δύο Κυβερνήσεων γιά πολιτικούς καί ἐμπορικούς λόγους». «Ἡ ἑλληνική κυβέρνηση ἀποδέχθηκε τόν συμβιβα-σμό πού θά ἀπο-καθιστοῦσε τήν ὁμαλότητα στό Φανάρι» μέ τήν διπλή λύση:

α) Ἡ ἑλληνική κυβέρνηση νά ἀποσύρει τήν προσφυγή της καί ὁ ἀπελαθείς Πατριάρχης νά ὑποβάλῃ τήν κανονική του πα-ραίτηση.

β) Ἡ τουρκική κυβέρνηση νά ἀναγνωρίσῃ ὡς μὴ ἀνταλ-λάξιμους ὄλους τούς ἀρχιερεῖς τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρ-χείου πού βρίσκονται στήν Κωνσταντινούπολη, οἱ ὁποῖοι καί θά ἐκλέξουν μέ κάθε ἐλευθερία τόν νέο Πατριάρχη».

Μέσα στό πλαίσιο αὐτό ὁ Πατριάρχης Κωνσταντῖνος ΣΤ΄ ὑπέγραψε τήν παραί-τησή του στίς 22 Μαΐου 1925, γιά νά διευκολύνῃ τά πράγματα, στίς 6 Ἰουλίου

άνεχώρησε από την Θεσσαλονίκη για την Χαλκίδα, όπου έζησε δύο χρόνια και στις 24 Ιανουαρίου 1927, μέχρι τον θάνατό του, που συνέβη στις 28 Νοεμβρίου 1930, σε ηλικία 71 ετών, παρέμεινε στην Αθήνα σε οίκημα που προσέφερε η Ελληνική Κυβέρνηση «στό μέσο του προσφυγικού κόσμου, μεταξύ των συνοικισμών της Νέας Χαλκηδόνος και της Νέας Φιλαδέλφειας, όπου μέχρι σήμερα υφίσταται η “Πλατεία Πατριάρχου”, τιμώμενος ως ζωντανό σέμνωμα του Οικουμενικού Θρόνου και πατέρας του έκπατρισθέντος Μικρασιατικού έλλητισμού».

γ) Ύστερα από τις κινήσεις αυτές, την 13η Ιουλίου 1925 εξέλεγε Πατριάρχης ο Βασίλειος Γ΄, από Μητροπολίτη Νικαίας, σε ηλικία 85 ετών. Ήταν σοφός ΐεράρχης, «λιτός στον βίο, αφιλόργος, άκτήμονας και φιλόανθρωπος», μέσπουδές στην Εύρώπη και «γλωσσομαθέστατος συγγραφέας». Δύο ήμερες πριν την έκλογή του έγιναν βίαιες ενέργειες. Γράφει ο Άριστειδης Πανώτης:

«Τό απόγευμα της 11ης Ιουλίου (1925) τρεις κακοποιοί άπάγουν από την κατοικία του και κακοποιούν στην περιοχή Κασίμ Πασά τον άρχιγραμματεύοντα Σάρδεων Γερμανό. Μέ μαχαίρι του άποκόπτουν την γενειάδα τραυματίζοντάς τον και του άφήρσαν τό καλυμαύχιο για να τό δείξουν στον άποστολέα τους, που δέν ήταν άλλος από τον καθαιρεθέντα Εύθύμη! Άκόμη και ο ταραχοποιός του Γαλατά Δαμιανίδης έφθασε μέχρι τό Φανάρι και άπαιτούσε την έκλογή του Νεοκαισαρείας Άμβροσίου! Έναντι όλων αυτών των άθλιότητων οι συνοδικοί στάθμισαν τις ευθύνες τους στό μέσον αυτής της σφοδρής καταιγίδος του τουρκικού έθνικισμου και έθεσαν τό μέλλον του Πατριαρχείου υπεράνω κάθε προκλήσεως και προσωπικής γνώμης και σταθερά προέκριναν για την ώρα αυτή την ύποψηφιότητα του γεραροϋ και κορυφαίου “Δασκάλου της ΐεραρχίας” Νικαίας Βασιλείου για την όμαλή μετάβαση της Έκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως στην «Μετα-λωζάννεια περίοδο της ΐστορίας της».

«Η ένθρόνιση έγινε άμέσως σεμνά και χωρίς χρονοτριβή κατά την Τάξη και την πατριαρχική ράβδο του παρέδωσε ο Καισαρείας Νικόλαος».

Ο Πατριάρχης Βασίλειος, εκτός των άλλων εκκλησιαστικών θεμάτων, επίλυσε τον τρόπο διοικήσεως των ΐπαρχιών του Οικουμενικού Θρόνου στην Ελλάδα μέ την έκδοση της Πατριαρχικής και Συνοδικής Πράξεως του 1928. Έκοιμήθη την 29 Σεπτεμβρίου 1929, και την 7 Οκτωβρίου 1929 εξέλεγε Οικουμενικός Πατριάρχης ο Φώτιος Β΄.

Στις 19 Ιουνίου 1930 υπεγράφη σύμφωνο «Φιλίας και Ειρήνης» μεταξύ της Άγκυρας και των Αθηνών από τον Βενιζέλο και τον Κεμάλ.

Διαβάζοντας όλα αυτά έθαύμασα για μία άκόμη φορά τό μαρτυρικό φρόνημα και

τήν μαρτυρική ζωή τῶν Πατριαρχῶν Κωνσταντινοπόλεως, καί τῶν Συνοδικῶν Ἀρχιερέων, οἱ ὁποῖοι σέ δύσκολες ἐποχές ἐνήργησαν μέ ἀποφασιστικότητα, νηφαλιότητα καί διάκριση καί κατόρθωσαν νά παραμείνη ὡς ἕδρα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἡ Κωνσταντινούπολη.

Τελικά, ὅλες τίς κινήσεις γιά τήν συγκρότηση τοῦ Ἑλλη-νι-κοῦ Κράτους, τίς πλήρωσε πολύ ἀκριβά τό Οἰκουμενικό Πα-τριαρ-χεῖο, μέ θυσίες, δοκιμασίες καί αἵματα.

Ἐπίσης, κατάλαβα ἀκόμη περισσότερο γιατί αὐτήν τήν κρίσιμη περίοδο μετά τήν Συνθήκη τῆς Λω-ζάννης, καί κυρίως τό 1928, ὕστερα ἀπό τά γεγονότα πού ἀναφέρθηκαν, δόθηκαν οἱ Ἐπαρχίες τοῦ Θρόνου, οἱ λεγόμενες «Νέες Χῶρες», στήν Αὐτοκέφαλη Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος «ἐπιτροπι-κῶς», καί τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο κράτησε τό ἀνώτατο κανονικό δικαίω-μα στίς Μητροπόλεις του στήν Ἑλλάδα.

Ἀσφαλῶς, ὅπως ἔχω ἀναλύσει σέ ἄλλο βιβλίο μου μέ τίτλο «Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο καί Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος», ἡ Αὐτο-κέφαλη τότε Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος καί ἡ Ἑλληνική Κυβέρνηση διέγνωσαν σημαντικούς Ἐκκλησιαστικούς καί Ἐθνι-κούς λόγους γιά νά μή χειραφετηθοῦν οἱ Ἐπαρχίες αὐτές τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου στήν Ἑλλάδα, ἀλλά νά δοθοῦν μόνον διοικητικῶς καί ἐπιτροπικῶς σέ αὐτήν.

Ἐπομένως, πρέπει νά μαθαίνουμε τήν σύγχρονη ἐκκλη-σιαστική ἱστο-ρία, ὥστε νά μή διαπράττουμε σοβαρά λάθη. Γι' αὐτό καί εὐχα-ριστῶ τόν Ἀριστείδη Πανώτη γιά τήν προσφο-ρά του σέ αὐτό τό σημαντικό θέμα καί τίς πληροφορίες πού μᾶς δίνει.-